

Μπάτμαν εναντίον Σούπερμαν

10^η Φεβρουαρίου 2014

Γεννήθηκαν στην μέση της Μεγάλης Ύφεσης του Μεσοπολέμου, όταν η ελπίδα βολόδερνε και η οικουμένη, μετρώντας αμέτρητα θύματα της φτώχειας, ισορροπούσε στο κατώφλι της Μεγάλης Σφαγής που σύντομα θα κόστιζε εκατομμύρια ψυχές. Ο Σούπερμαν (έκδοση 1938) και ο Μπάτμαν (έκδοση 1939) ήταν η αντίδραση του αμερικανικού φαντασιακού μετά την κατάρρευση και λίγο πριν την καταστροφή.

Πρώτα γεννήθηκε ο εξωγήινος υπεράνθρωπος. Ο Από Μηχανής Θεός. Ένας λαθρομετανάστης, από τον πλανήτη Κρύπτον (που, σαν μια Σομαλία ή ένα Αφγανιστάν, διαλύθηκε στα εκ των συνετέθη). Ένα «ξένο» παιδί που μεγάλωσε ανάμεσά μας κρύβοντας την καταγωγή του έως ότου ο ίδιος ανακαλύψει ότι διαθέτει τις υπερ-δυνάμεις που μπορούν να μας προστατέψουν από το κακό που κρύβουμε μέσα μας, και το οποίο απειλεί την κοινωνία μας – που είναι, καλώς ή κακώς, η μόνη κοινωνία που το ξένο αυτό παιδί ξέρει και αγαπά. Η συνειδητοποίηση της δύναμής του να αλλάξει, ή τουλάχιστον, να προστατεύσει τον κόσμο ήταν το άκρον άωτον της Ανάτασης: η πτήση προς τα πάνω, με το χέρι προτεταγμένο να καταλήγει σε γροθιά, και το σώμα του να ύπταται με υπερηχητική ταχύτητα προς τα ουράνια (από όπου είχε έρθει). Λίγο-λίγο ανέπτυξε κι άλλες δυνάμεις, υπερ-όραση, υπερ-δύναμη, υπερ-ακοή, τις οποίες ενέταξε άμεσα στην υπηρεσία μας – στην υπηρεσία του πολέμου εναντίον του κακού, ή εναντίον των δεινών που, στην καθημερινότητα του μέσου αμερικανού αναγνώστη, έφερνε η Κρίση του Μεσοπολέμου.

Ο Μπάτμαν ήταν η αντίδραση τόσο στην Κρίση όσο και στην χείμαιρα του Από Μηχανής Θεού - του Σούπερμαν. Κι εκείνος τα έβαζε με τα δεινά που προκάλεσε η αφροσύνη των ανθρώπων. Όμως ο Μπάτμαν ήταν «δικό μας» παιδί. Γέννημα-θρέμα της αμαρτωλής Γκόταμ Σίτι. Για την ακρίβεια, ήταν γόνος ισχυρής οικογένειας της πόλης που όμως ξεκληρίστηκε επειδή δεν συμβιβάστηκε με το κακό. Αντίθετα με τον Σούπερμαν, ο Μπάτμαν ήταν γεμάτος αντιθέσεις. Η μετατροπή του σε υπερ-ήρωα είναι ακριβώς η αντίθετη του Σούπερμαν. Εκεί που ο Σούπερμαν αναδεικνύεται ως υπερ-ήρωας μέσα από την ανώτατη μορφή Ανάτασης, ο Μπάτμαν... πέφτει μέσα στην σπηλιά. Η Πτώση αποτελεί για τον Μπάτμαν την πηγή της δύναμης και την ουσία της φύσης του. Ο μεγάλος του εχθρός, ο Τζόκερ, κι αυτός καθορίζεται από μια πτώση (σε καζάνι με χημικά που τον παραμορφώνουν). Το ίδιο και ο Πένγκουιν ο οποίος χάνεται στους υπονόμους για να επανεμφανιστεί χρόνια μετά την «πτώση» του ως εχθρός των υπέργειων. Το ίδιο και η Κατγούμαν, που γίνεται Κατγούμαν όταν το αφεντικό της (εργαζόταν ως γραμματέας) την πέταξε από παράθυρο ουρανοξύστη. Η Πτώση και η προς-τα-κάτω κίνηση, αντίθετα με την Ανάταση του Σούπερμαν, αποτελεί την απαρχή και την πεμπτουσία του Μπάτμαν.

Ανάταση-Πτώση. Σούπερμαν-Μπάτμαν. Εξωγενής αισιοδοξία – ενδογενής προβληματισμός. Ενώ ο Σούπερμαν αντιπροσώπευε την απεγνωσμένη πίστη στον Από Μηχανής Θεό, που θα διώξει το κακό και θα μας προστατεύσει (ακόμα και από τους εαυτούς μας), ο Μπάτμαν αντανακλά την παραδοχή ότι εν καιρώ Κρίσης απλές λύσεις δεν υπάρχουν. Οι πραγματικά επικίνδυνοι κακοί στην ιστορία του Σούπερμαν είναι είτε παρανοϊκοί εγκληματίες είτε εξωγήινοι από τον πλανήτη του Σούπερμαν που μόνο ο Σούπερμαν μπορεί να εξουδετερώσει – χωρίς εμείς ούτε να φταίμε ούτε και να μπορούμε να κάνουμε κάτι. Αντίθετα, ο Μπάτμαν βασανίζεται με τους δαίμονές του. Ο Πένγκουιν κι ο Τζόκερ είναι κι αυτοί θύματα της Γκόταμ Σίτι και του συστήματος εξουσίας που σπέρνει την αδικία, το έγκλημα, την διαφθορά. Ιδίως ο Πένγκουιν, έχει ισχυρό λόγο να μισεί. Να διψά για εκδίκηση. Όπως κι ο Μπάτμαν άλλωστε. Είναι όλοι τους αμφιλεγόμενες «προσωπικότητες» που δεν αφήνουν περιθώρια για άσπρες-μαύρες λύσεις τύπου Σούπερμαν.

Αντίθετα με τους παρανοϊκούς που αντιμετωπίζει ο Σούπερμαν, ο Μπάτμαν καλείται να τα βάλει με διανοούμενους-κακούς. Ο Τζόκερ, του οποίου το παραμορφωμένο (εξ αιτίας του Μπάτμαν) πρόσωπο παραπέμπει στην τραγωδία του Παλιάτσου (που καλείται να κάνει τους άλλους να γελούν όσο εκείνος υποφέρει, κάτω από το ζωγραφιστό γέλιο της μάσκας), κάποια στιγμή (στην ταινία Dark Knight) λέει στον συνεργό του Τούφεις:

«Σκοπός μου είναι να εισάγω λίγη αναρχία. Να ανατρέψω την καθεστηκυία τάξη. Να προσδώσω λίγο χάος στο κάθε τι. Ξέρεις τι καλό έχει το χάος; Είναι δίκαιο!»

Σε μια «καθεστηκυία τάξη» καθ' όλα βάνουση και άδικη, η ρήση του Τζόκερ δεν είναι απορριπτή ως παρανοϊκή. Όταν η επικρατούσα τάξη είναι εξαιρετικά άδικη, το χάος δίνει στον ανίσχυρο, στον αδικημένο, μια ευκαιρία, μια ελπίδα να πάρει το αίμα του πίσω. Είναι ο μεγάλος ισοπεδωτής. Ο «κακός» της ιστορίας έχει λοιπόν τα δίκια του, τον πόνο του, την λογική του – μια λογική που μπορεί να οδηγήσει σε εγκλήματα κατά αθώων αλλά που ο καλός Μπάτμαν πρέπει να πασχίσει για να καταρρίψει με δικά του, δυσεύρετα, λογικά επιχειρήματα.

Βαθειά διανοούμενος «κακός», ο Ρίντλερ πειραματίζεται με τα όρια του λόγου του, δίνοντας στον εαυτό του το δικαίωμα να κάνει ό,τι χειρότερο υπό τον όρο ότι μπορεί, πριν το κάνει, να το εκφράσει υπό την μορφή ενός έξυπνου αινίγματος – μιας ιδιαίτερης σπαζοκεφαλιάς. Όταν ο Δρ Τζόναθαν Κρέιν κάνει την εμφάνισή του ως ένας ακόμα εχθρός του Μπάτμαν (με το ψευδώνυμο Σκέρκροου – Σκιάχτρο), σκοπό δεν έχει ούτε να κλέψει, ούτε να πλουτίσει, ούτε να αποκτήσει εξουσία. Κι όταν αποφάσισε να κάνει το «μεγάλο κόλπο», ψέκασε όλη την Γκόταμ Σίτι με το «αέριο του φόβου» (fear gas) – μόνο και μόνο από... ερευνητικό ενδιαφέρον: για να δει πως θα αντιδράσουν στον γενικευμένο φόβο οι ισχυροί και οι ανίσχυροι, οι ένοχοι και οι αθώοι, οι έξυπνοι και οι ηλίθιοι.

Κάποια στιγμή, την ώρα που ο Σκέρκροου ψεκάζει τον νιχιλιστή δολοφόνο Ζαζ με το «αέριο του φόβου», του λέει:

«Το μόνο που πρέπει να φοβάσαι είναι ο ίδιος σου ο φόβος»

Δεν είναι τυχαία η φράση αυτή. Είναι παρμένη από την πρώτη ομιλία του Φ. Ρούσβελτ, τότε που εν έτει 1933 αναλάμβανε την Προεδρία των ΗΠΑ με στόχο να δαμάσει την Κρίση απελευθερώνοντας τους πολίτες από τον φόβο. Ακριβώς το αντίθετο αυτού που έκανε ο Σκέρκρου. Ακριβώς το αντίθετο από αυτό που συμβαίνει στην δική μας Γκόταμ Σίτι, όπου ο φόβος χρησιμοποιείται ως μέσο γενικής καταστολής σε μια κοινωνία όπου το χάος του Τζόκερ έχει αρχίσει να κερδίζει πόντους στα μάτια, και στην ψυχή, πολλών απεγνωσμένων.

Στην δική μας Γκόταμ Σίτι, η ελπίδα ενός Σούπερμαν, ενός Από Μηχανής Θεού (είτε αυτός είναι η κα Μέρκελ είτε ένας δικός μας εθνικός ήρωας, που θα τα λύσει όλα εκ μέρους μας με τρόπο μαγικό) τροφοδοτεί την Κρίση. Στο μεταξύ το Χάος του Τζόκερ, τα αινίγματα του Ρίντλερ, και ο Φόβος του Σκερκρου ζουν και βασιλεύουν. Μπάτμαν μπορεί να μην διαθέτουμε. Έχουμε όμως υποχρέωση να έρθουμε συλλογικά, όπως ο Μπάτμαν έκανε ατομικά, αντιμέτωποι με τους δαίμονές μας σε μια προσπάθεια να κρατήσουμε το Χάος στο περιθώριο και να δαμάσουμε τον Φόβο.